

ARTYKUŁY ORYGINALNE (ORIGINAL PAPERS)

Zadania higienistki stomatologicznej w profilaktyce prozdrowotnej

(The tasks of a dental hygienist in pro-health prophylaxis)

A Banasiuk^{1,A,D}, W Uracz^{1,A}, Y Lishchynskyy^{2,F}, I Brukwicka^{3,B,C}, Z Kopański^{3,4,E}

1. Collegium Masoviense – Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu
2. Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Danylo Halyckiego
3. Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu
4. Wydziału Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum Uniwersytet Jagielloński

Abstract – The authors have characterised the most important tasks of a dental hygienist performed as a part of a stomatological team. They emphasised the significance of cooperating with a doctor and the knowledge of prevention- and treatment-related procedures within the responsibilities of a dental hygienist. They pointed out that a proper cooperation between a dental hygienist and a dentist has a favourable impact on the ergonomics of the whole team's work. The authors proceeded on to discuss various methods and forms of health education by a dental hygienist. Despite the fact that a major task of a dental hygienist is pro-health education on dental hygiene, a hygienist can frequently encounter a general illness when collecting the medical history. This should be carefully scrutinised, as the dental cavity hygiene has a direct impact on a developing general pathology.

Key words - professional tasks of a dental hygienist, cooperation with a dentist.

Streszczenie - Autorzy scharakteryzowali najważniejsze zadania zawodowe higienistki wynikające z pracy w zespole stomatologicznym. Podkreślili znaczenie współpracy z lekarzem, znajomości procedur profilaktyczno- leczniczych, będących w zakresie kompetencji i obowiązków zawodu higienistki stomatologicznej. Zwrócili uwagę, że właściwie zbudowana współpraca pomiędzy higienistką stomatologiczną a stomatologiem działa bardzo korzystnie na ergonomię pracy całego zespołu stomatologicznego. W dalszej części artykułu omówili szczegółowiej różne metody i formy prowadzenia oświaty zdrowotnej przez higienistkę. Pomimo, że nadrzędnym celem higienistki stomatologicznej jest edukacja zdrowotna głównie w zakresie jamy ustnej, podkreślono, że higienistka bardzo często przy rozmowie (zbieraniu wywiadu) styka się z problemem choroby ogólnoustrojowej występującej u pacjenta. Zjawiska te wymagają szczególnej uwagi i troski, bowiem niejednokrotnie stan jamy ustnej ma ścisły związek z rozwojem patologii ogólnoustrojowej.

Słowa kluczowe - zadania zawodowe higienistki stomatologicznej, współpraca ze stomatologiem.

Wkład poszczególnych autorów w powstanie pracy - A-Koncepcja i projekt badania, B-Gromadzenie i/lub zestawianie danych, C-Analiza i interpretacja danych, D-Napisanie artykułu, E-Krytyczne zrecenzowanie artykułu, F-Ostateczne zatwierdzenie artykułu

Adres do korespondencji - Prof. dr Zbigniew Kopański, Collegium Masoviense – Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu, Żyrardów, ul. G. Narutowicza 35, PL-96-300 Żyrardów, e-mail: zkopanski@o2.pl

Zaakceptowano do druku: 06.11.2017.

O ZAWODZIE HIGIENISTKI STOMATOLOGICZNEJ...

Higienistka stomatologiczna jest coraz bardziej poszukiwaną specjalnością w wielu krajach. Pracuje ona pod bezpośrednim nadzorem lekarzy stomatologów. Plan profilaktyczno-leczniczy każdego pacjenta powinien być uzgodniony i zatwierdzony

przez lekarza, potwierdzony jego podpisem i pieczęcią. Natomiast każdy zabieg przeprowadzany przez higienistkę musi być wpisany do karty pacjenta i podpisany zarówno przez higienistkę jak i stomatologa. [1,2]

Higienistka współpracująca z lekarzem musi znać procedury profilaktyczno- lecznicze, będące w zakresie jej kompetencji i obowiązków oraz mieć znajomość celowości podjętych w stosunku do

pacjenta działań profilaktyczno-leczniczych. Higienistki ponadto mogą np. prowadzić karty z historią choroby, uzupełniać formularze czy realizować inne zadania związane z profilaktyką jamy ustnej. Mogą one również asystować stomatologom przy zabiegach. Głównym zadaniem higienistki jest jednak odciążenie lekarzy stomatologów od zajęć, które nie wymagają ich specjalistycznej wiedzy. W zespole stomatologicznym to higienistka najczęściej zbierania wstępny wywiad, który przekazuje lekarzowi oraz instruuje pacjenta o właściwych sposobach higieny jamy ustnej (np. odpowiednim doborze szczoteczek, past czy płynów odkażających). Należy podkreślić, że właściwie zbudowana współpraca pomiędzy higienistką stomatologiczną a stomatologiem działa bardzo korzystnie na ergonomię pracy całego zespołu stomatologicznego.[2]

HIGIENISTKA STOMATOLOGICZNA W PROFILAKTYCE ZDROWOTNEJ

Higienistka stomatologiczna powinna również znać i stosować różne metody i formy prowadzenia oświaty zdrowotnej. Powinna mieć świadomość szerokiego propagowania działań prozdrowotnych, zwłaszcza w takich środowiskach jak dzieci w wieku żłobkowym i przedszkolnym, młodzież szkolna i akademicka oraz kobiety ciężarne i wychowujące małe dzieci. [3-6] W tych społecznościach istnieje bowiem największa potrzeba aktywnych działań edukacyjnych. Należy dążyć do wpojenia dobrych nawyków prozdrowotnych zwłaszcza wśród najmłodszych, co zapewne będzie procentowało korzystnie w ich dorosłym życiu.[3]

Często higienistka stomatologiczna, podczas zbierania informacji o stanie zdrowia pacjenta jest pierwszą osobą, która styka się z problemem choroby ogólnoustrojowej występującej u rozmówcy. Informacje takie bardzo skrupulatnie powinna przekazać lekarzowi, bowiem niejednokrotnie stan jamy ustnej ma ścisły związek z rozwojem patologii ogólnoustrojowej.[1,8]

Rycina 5. Możliwości działań profilaktycznych w stomatologii [2,7]

Oficjalna definicja zawodu higienistki przyjęta pod koniec lat 80-tych przez Międzynarodową Federację Higienistek Stomatologicznych (IFDH) brzmi: „Higienistka stomatologiczna to zawód wykonywany w sektorze zdrowotnym przez osobę która ukończyła zarejestrowaną placówkę oświatową kształcącą w zakresie higieny stomatologicznej. Poprzez edukację, pracę kliniczną, konsultacje, planowanie leczenia- jako priorytet uznają zapobieganie chorobom jamy ustnej, leczenie chorób już wcześniej nabytych oraz czynne uczestniczenie w utrzymywaniu optymalnego poziomu zdrowia pacjentów. Nadrzędnym celem higienistki stomatologicznej jest edukacja zdrowotna poprzez profilaktykę jamy ustnej. [9]

Do zadań higienistki stomatologicznej należy m.in.[2]:

- prowadzenie skutecznej działalności oświatowo-prozdrowotnej dotyczącej higieny jamy ustnej i żywienia,
- organizowanie i nadzorowanie profilaktyki chorób przyzębia i zębów w żłobkach, przedszkolach i szkołach oraz współdziała-

nie w tym zakresie z rodzicami i nauczycielami,

- wykonywanie zabiegów higieniczno-profilaktycznych w jamie ustnej pacjenta w zakresie tzw. profilaktyki profesjonalnej (oczyszczanie zębów ze złogów nazębnych, polerowanie zębów, lakowanie bruzd, zapobieganie i leczenie nadwrażliwości zębów, przeprowadzanie instruktaży higieny jamy ustnej),
- wykonywanie niektórych zabiegów leczniczych, zleconych przez lekarza stomatologa (np. polerowanie założonych wypełnień, pobieranie wycisków orientacyjnych, radiologia),
- czynne asystowanie przy zabiegu.

Praca higienistki stomatologicznej jest specyficzna, ze względu na swoją złożoność. Dlatego też od osoby pełniącej tę funkcję wymaga się posiadania pewnych cech osobowych [1,2,10]:

- *umiejętność przystosowania się do różnych zadań podczas asystowania*
Zabiegi stomatologiczne nie są nigdy do końca przewidywalne, tak jak i wszystkie inne zabiegi wykonywane na żywym organizmie. W większości przypadków wszystko idzie według planu, lecz jeżeli zdarzają się jakieś trudności, przeszkody, czy odmienności, higienistka stomatologiczna powinna być na nie przygotowana. Musi umiejętnie stawić czoła wszelkim zadaniom wykonywanym przy zabiegu. Nie może panikować, lecz zachować zawsze zimną krew i opanowanie.
- *silna osobowość*
Higienistka musi z wysublimowaną stanowczością i pewnością przekazywać treści i wskazówki pacjentom, musi być pewna siebie, aby jej słowa brzmiały prawdziwie przekonująco i wiarygodnie. Silna osobowość przyda się również przy pacjentach bardzo opornych na wskazówki czy też leczenie, pomoże na pewno przekonać o słuszności działania higienistki czy też stomatologa.
- *doskonałe maniery*
Wysoka kultura osobista, umiejętność odpowiedniego zachowania się w przeróżnych

sytuacjach i dostosowanie się do nich są bardzo istotne w tym zawodzie. Pacjenci czują się komfortowo, gdy mają do czynienia z osobą dobrze wychowaną.

- *zdolności konwersacyjne*
Umiejętność rozmowy z każdym pacjentem, który zjawi się w gabinecie, co ważne dostosowanie rozmowy do pacjenta, jego pozycji, statusu społecznego czy też zainteresowań lub wymagań co do wizyty.
- *punktualność*
Cecha ta jest bardzo istotna w omawianym zawodzie. Nie jest bowiem mile widziane, aby pacjent umówiony na dany zabieg, na konkretną godzinę oczekiwał z powodu spóźnienia higienistki. Opóźnia to pracę całego zespołu i przedkłada się na opóźnienie przy kolejnych pacjentach.
- *wykazywanie inicjatywy*
Higienistka powinna proponować pacjentom jak najwięcej rozwiązań i wyjść z danej sytuacji. Wielu pacjentów przychodząc do gabinetu stomatologicznego chce tylko wejść, rozwiązać doraźnie dolegający mu problem i szybko wyjść. Natomiast tutaj jest rola higienistki, aby to ona wychodziła do pacjentów z propozycją zmian na lepsze (np. proponując zabiegi profilaktyczne).
- *zdrowie*
Higienistka musi też odznaczać się zdrowiem ogólnym. Ma to swoje przełożenie na jakość pracy i efektywność oraz zaangażowanie w wykonywane czynności. Również pacjenci odwiedzający gabinet, nie byłiby na pewno zadowoleni spotykając w nim chory i niedomagający personel.
- *uczciwość*
Bardzo pożądana cecha w omawianym zawodzie, ze względu przede wszystkim na dobro pacjentów. Higienistka powinna przekazywać pacjentom rzetelne i prawdziwe informacje o ich stanie czy zabiegach jakie należałoby u nich wykonać. Nie może wykorzystywać niewiedzy pacjenta do naciągania na nieuzasadnione zabiegi czy czynności, bowiem osoby przychodzące do gabinetu ufają, że trafiły w dobre, uczciwe i kompetentne ręce.

- *miła osobowość*
Osoba pełniąca obowiązki higienistki stomatologicznej musi odznaczać się przyjazną naturą, być uśmiechnięta, miła i serdeczna. Powinna z przyjemnością, i spokojnie rozmawiać z pacjentami, to wzbudza ich zaufanie i przekonanie, że trafili w odpowiednie miejsce.
- *dobra prezencja*
Higienistka stomatologiczna powinna mieć odpowiednią prezencję. Przede wszystkim stanem uzębienia musi być wzorem do naśladowania oraz potwierdzeniem słuszności zabiegów, o których mówi i które wykonuje.

PIŚMIENNICTWO

1. Jańczuk Z. Podręcznik dla asystentek i higienistek stomatologicznych. Warszawa; PZWL, 2006.
2. Higienistka stomatologiczna.
http://www.zawodyregulowane.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=43&Itemid=29 (dostęp: 10.09.2017)
3. Borzucka-Sitkiewicz K. Promocja zdrowia i edukacja zdrowotna. Przewodnik dla edukatorów zdrowia. Kraków; Wyd. Impuls, 2006.
4. Wojtczak A. Zdrowie publiczne wyzwaniem dla systemów zdrowia XXI wieku, Warszawa; PZWL, 2009.
5. Corey G. Theory and practice of group counseling. Belmont; Brooks-Cole.2014.
6. Tomporowski P D. The psychology of skill: A lifespan approach. Westport; Praeger Publishers, 2013.
7. Krajewski W. Podstawy profilaktyki stomatologicznej. Metodyka i środki. Warszawa; Med. Tour Press International, 2005.
8. Jurczyński W. Rola higienistek stomatologicznych w leczeniu zapaleń przyzębia. Med prakt – stomatol 2013; 4: 82-84.
9. Polskie Stowarzyszenie Higieny Stomatologicznej.
<http://pshs.pl/edukacji-zdrowotnej-w-polsce-2> (dostęp: 22.08.2017)
10. Jarvis P. Learning in later life. London; Kogan Page, 2017.